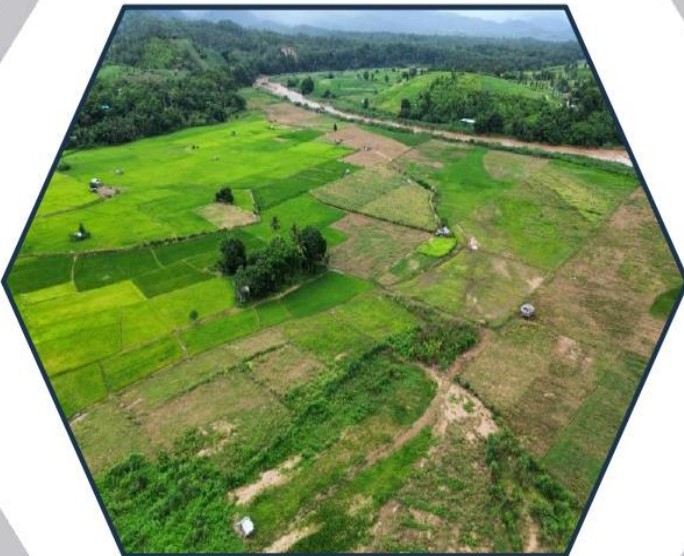

แผนการใช้ที่ดิน ตำบลแม่สวด

อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน 2566

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6 ร่วมกับกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้สถานีพัฒนาที่ดิน ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการเพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน

กันยายน 2566

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-2
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-5
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-8
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-2
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-3

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-2
เอกสารอ้างอิง	8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (พ.ศ. 2536-2565)	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือนตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-8
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกร ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-9
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2565	2-10
3-1	สมบัติดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	3-4
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	6-5
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571	7-5
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-8
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ โครงการนำร่องตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)	7-9

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	ขอบเขตการปกครองตำบลตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-2
2-2	กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2-7
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	3-5
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-4
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	6-6

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้วซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายในปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566

1.4.2 สถานที่ ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือ องค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

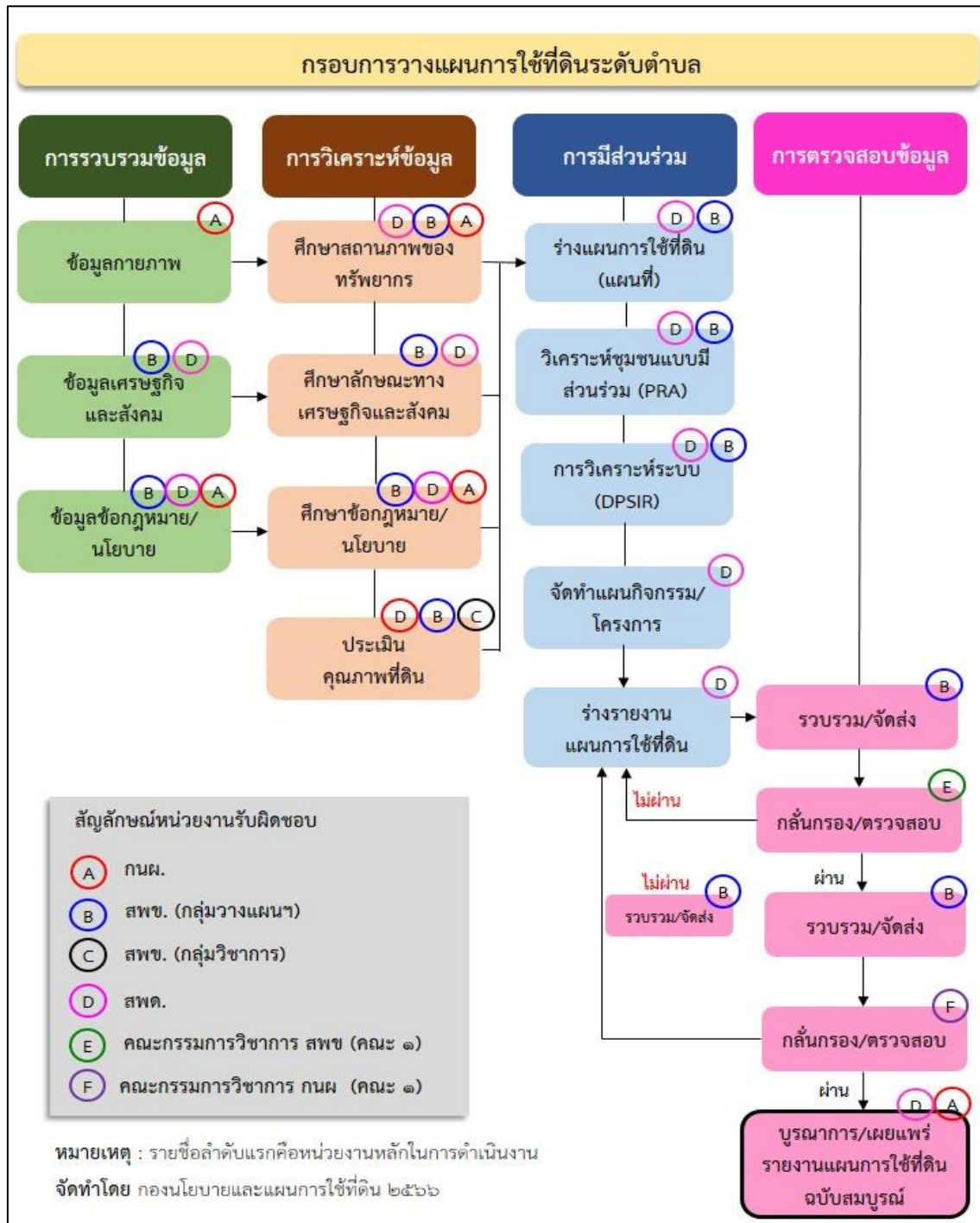
3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล แสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวด, 2566)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งอยู่ทางตอนกลางของอำเภอสบเมย มีพื้นที่ประมาณ 378 ตารางกิโลเมตร หรือ 236,232 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลแม่คะตวน อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลแม่วะหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลนาเกียน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตำบลแม่วะหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

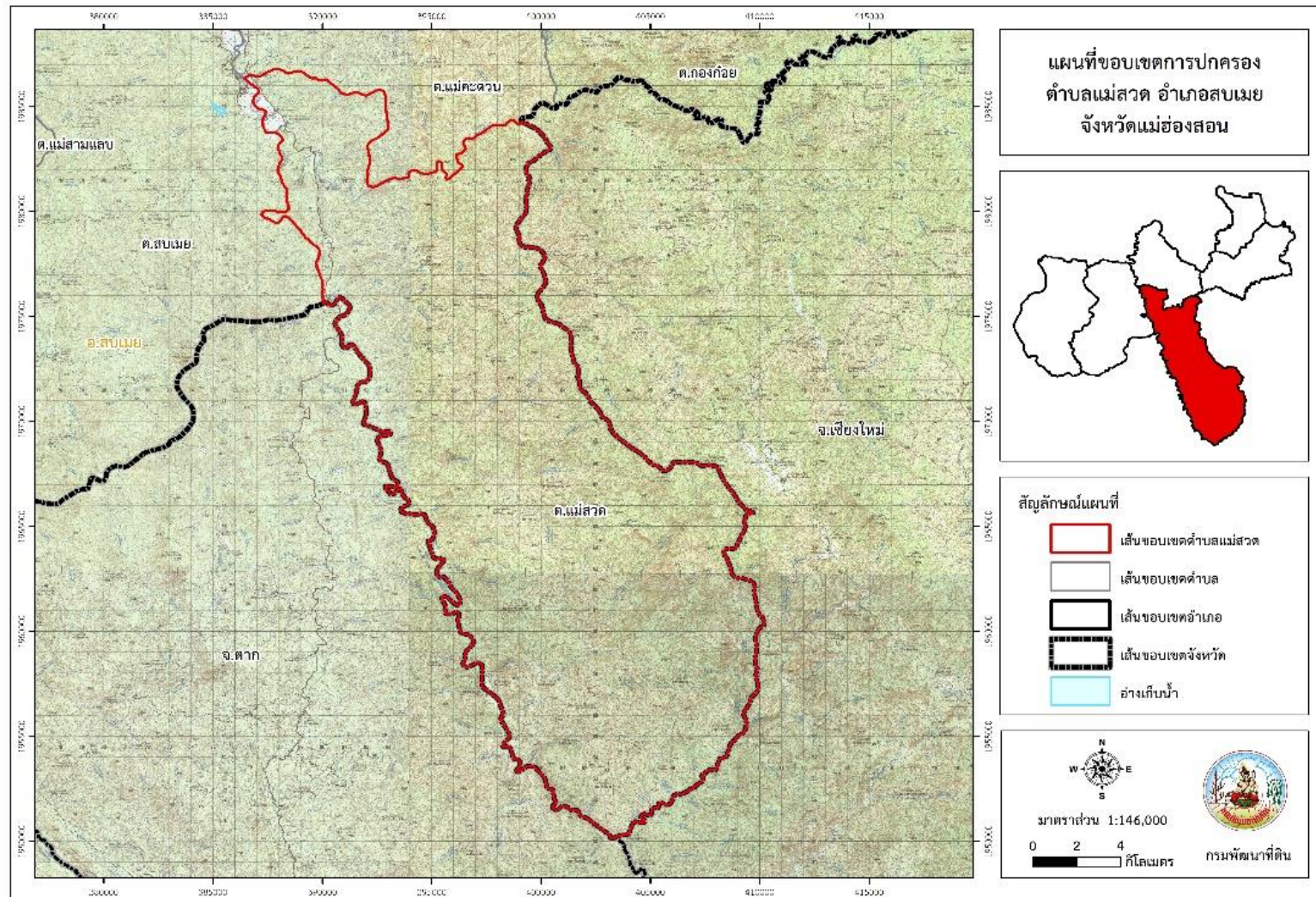
หมู่ที่ 1 บ้านแม่สวด	หมู่ที่ 7 บ้านแม่หาด
หมู่ที่ 2 บ้านห้วยม่วง	หมู่ที่ 8 บ้านแม่สวดใหม่
หมู่ที่ 3 บ้านแม่เลาะ	หมู่ที่ 9 บ้านนาดอย
หมู่ที่ 4 บ้านแม่หลุยหลวง	หมู่ที่ 10 บ้านสบโขง
หมู่ที่ 5 บ้านอุมโล๊ะเหนือ	หมู่ที่ 11 บ้านแม่แพใหญ่
หมู่ที่ 6 บ้านแม่แฮด	หมู่ที่ 12 บ้านอุมโล๊ะเหนือกอบีดี

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดชันสูง มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ลูกคลื่นลอนลาด และพื้นที่สูงชันเป็นพื้นที่ภูเขา บางพื้นที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติแม่เงา เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มน้ำสาละวิน มีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น แม่น้ำยวม แม่น้ำเงา แม่น้ำลิด

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รูปที่ 2-1 ขอบเขตการปกครองตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ (พ.ศ.2536-2565) พบว่า ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 25.7 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.3 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20.3 องศาเซลเซียส ในเดือนกุมภาพันธ์

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,204.6 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 141 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนสิงหาคม มีปริมาณฝน 225.5 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 27 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (ปี พ.ศ.2536-2565) ณ สถานีตรวจอากาศแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ETO) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงกลางเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนมีนาคม (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

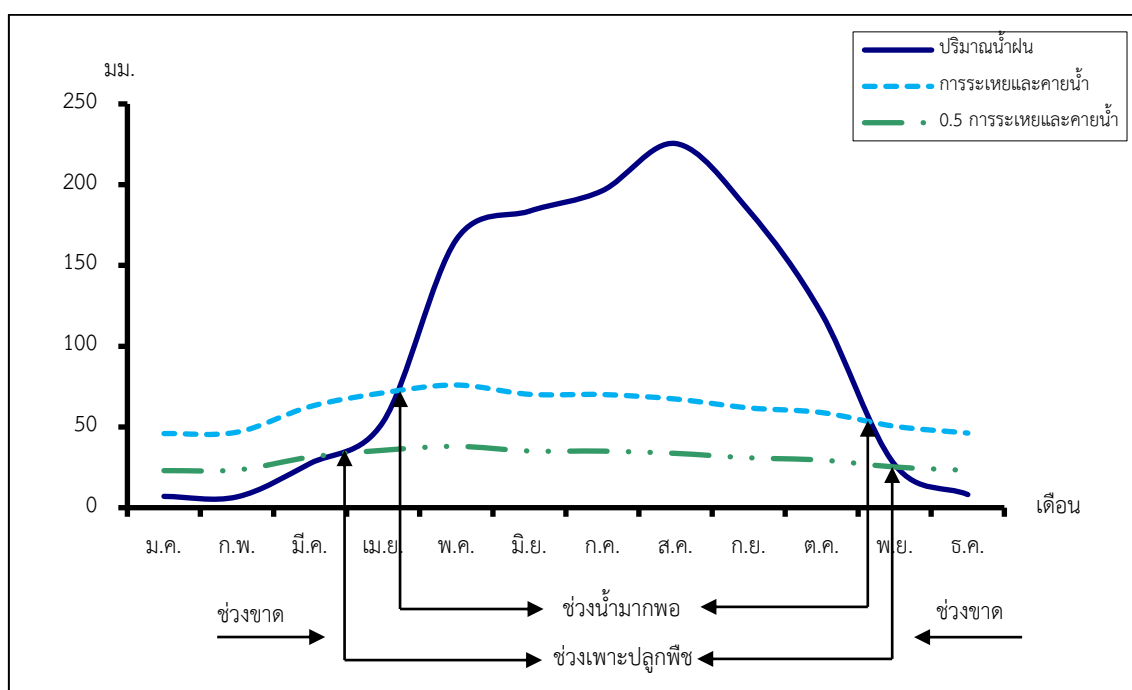
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน¹ (พ.ศ.2536-2565)

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้น (%)	ปริมาณ (มม.)	จำนวน (วัน)	ศักยภาพ (มม.)	ปริมาณฝน (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	14.3	31.8	21.0	77.0	7.0	1.3	45.9	6.9
ก.พ.	14.1	34.4	22.6	69.0	6.7	0.8	46.8	6.6
มี.ค.	17.9	36.8	26.4	62.0	27.4	2.3	62.6	26.2
เม.ย.	22.4	38.0	29.5	63.0	53.2	5.1	71.1	48.7
พ.ค.	23.9	35.3	28.7	74.0	166.0	16.2	76.0	121.9
มิ.ย.	23.6	32.1	27.1	84.0	183.6	24.1	70.2	129.7
ก.ค.	23.3	31.1	26.5	85.0	196.3	25.7	70.1	134.6
ส.ค.	23.1	30.9	26.3	87.0	225.5	26.8	67.3	144.1
ก.ย.	23.0	32.3	26.8	85.0	184.1	20.5	61.8	129.9
ต.ค.	22.2	33.3	26.5	84.0	120.1	13.1	58.9	97.0
พ.ย.	19.5	32.8	24.7	81.0	26.6	3.9	50.4	25.5
ธ.ค.	16.1	31.3	21.8	79.0	8.1	1.5	46.2	8.0
เฉลี่ย	20.3	33.3	25.7	77.5	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,204.6	141.3	727.1	879.1

หมายเหตุ : ¹ เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

² จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

รูปที่ 2-2 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,765 ไร่ หรือร้อยละ 0.75 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ หมู่บ้านบนพื้นราบ สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ และสุสาน ป่าช้า เป็นต้น พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ประมาณ 51,949 ไร่ หรือร้อยละ 21.99 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,765	0.75
U101	ตัวเมืองและย่านการค้า	175	0.07
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	207	0.09
U202	หมู่บ้านชาวไทยภูเขา	1,295	0.55
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	88	0.04
A	พื้นที่เกษตรกรรม	51,949	21.99
A100	นาไร่	12	0.01
A101	นาข้าว	1,260	0.53
A101+A202	นาข้าว+ข้าวโพด	324	0.14
A101+A209	นาข้าว+ถั่วเหลือง	67	0.03
A200	ไร่ไร่	159	0.07
A202	ข้าวโพด	201	0.09
A209	ถั่วเหลือง	354	0.15
A302	ยางพารา	22	0.01
A305	สีก	35	0.02
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	28	0.01
A401	ไม้ผลผสม	47	0.02
A402	ส้ม	17	0.01
A411	กล้วย	70	0.03
A502	พืชผัก	28	0.01
A600	ไร่หมุนเวียนไร่	29,996	12.70
A602	ข้าวโพด (ไร่หมุนเวียน)	28	0.01

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A609	ถั่วเหลือง (ไร่หมุนเวียน)	7,480	3.16
A616	ข้าวไร่ (ไร่หมุนเวียน)	11,826	5.00
F	พื้นที่ป่าไม้	180,307	76.33
F100	ป่าไม้ผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	12,572	5.32
F101	ป่าไม้ผลัดใบสมบูรณ์	47,857	20.26
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	7,555	3.20
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	112,323	47.55
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,349	0.57
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	941	0.40
M201	พื้นที่ลุ่ม	408	0.17
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	862	0.36
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	838	0.35
W201	อ่างเก็บน้ำ	24	0.01
ผลรวมทั้งหมด		236,232	100.00

ที่มา : กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566)

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลแม่สวด มีประชากรรวม 8,127 คน แยกเป็นชาย 4,155 คน เป็นหญิง 3,972 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 21.50 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,560 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,788 ครัวเรือน หรือร้อยละ 50.22 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,772 ครัวเรือน หรือร้อยละ 49.78 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึง 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือนตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2565

พื้นที่	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		รวม
		ชาย	หญิง	
ตำบลแม่สวด	3,560	4,155	3,972	8,127
หมู่ที่ 0 แม่สวด	3	0	1	1
หมู่ที่ 1 แม่สวด	488	230	245	475
หมู่ที่ 2 ห้วยม่วง	432	438	399	837
หมู่ที่ 3 แม่เลาะ	390	450	403	853
หมู่ที่ 4 แม่หลุยหลวง	481	592	500	1,092
หมู่ที่ 5 อุมโล๊ะเหนือ	275	285	299	584
หมู่ที่ 6 แม่แฮด	249	316	298	614
หมู่ที่ 7 แม่หาด	170	327	316	643
หมู่ที่ 8 แม่สวดใหม่	356	361	403	764
หมู่ที่ 9 นาดอย	194	236	235	471
หมู่ที่ 10 สบโขง	241	435	431	866
หมู่ที่ 11 แม่แพใหญ่	149	259	230	489
หมู่ที่ 12 อุมโล๊ะเหนือกอบิตี	132	226	212	438

ที่มา : กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตรตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	3,560	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,788	50.22
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	1,772	49.78

ที่มา : 1) กรมการปกครอง (2566)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 ตำบลแม่สวดมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,560 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 66.36 ไร่ (เนื้อที่ของตำบลรวมต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ประชากรในตำบลแม่สวดประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค่าขาย รับราชการ รับจ้างทั่วไป และอื่นๆ มีเกษตรกรบางครัวเรือนประกอบอาชีพหลายอย่างควบคู่กันไป สำหรับพืชที่เกษตรกรปลูกเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ ข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ทางด้านการเลี้ยงสัตว์เกษตรกรจะมีการเลี้ยงไว้เพื่อบริโภค หากเหลือจึงจำหน่ายเป็นรายได้เสริม

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมการพัฒนาชุมชน ปี 2566 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 182,989.99 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 57,141.41 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 128,440.53 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 40,107.51 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 54,549.46 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 17,033.9 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือนตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2565

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลแม่สวด	137,046.03	24,099.62	10,459.93	11,384.41	182,989.99	57,141.41	128,440.53	40,107.51
หมู่ที่ 1 แม่สวด	96,459.77	15,211.49	12,044.83	3,762.18	127,478.28	53,577.83	103,546.03	43,519.35
หมู่ที่ 2 ห้วยม่วง	104,828.57	27,993.06	9,848.98	18,635.51	161,306.12	58,375.18	114,452.08	41,419.14
หมู่ที่ 3 แม่เลาะ	115,022.03	15,554.63	13,439.30	6,789.79	150,805.74	50,790.66	132,893.09	44,757.76
หมู่ที่ 4 แม่หลุยหลวง	208,375.94	25,330.83	8,193.32	4,466.26	246,366.34	66,870.86	120,976.68	32,836.53
หมู่ที่ 5 อุมโละเหนือ	120,654.55	37,954.55	18,456.18	35,821.64	212,886.91	54,459.44	122,788.37	31,410.98
หมู่ที่ 6 แม่แฮด	142,035.41	22,692.30	16,809.73	10,790.80	192,328.24	50,542.07	168,149.57	44,188.14
หมู่ที่ 7 แม่หาด	151,897.96	15,032.65	11,976.76	7,963.41	186,870.78	51,732.59	159,811.22	44,241.53
หมู่ที่ 8 แม่สวดใหม่	108,846.15	15,113.03	10,603.16	3,679.41	138,241.76	53,030.45	115,269.70	44,218.21
หมู่ที่ 9 นาดอย	135,619.05	30,265.87	555.56	20,428.57	186,869.05	54,756.98	182,334.92	53,428.37
หมู่ที่ 10 สบโขง	157,448.72	35,089.74	6,162.83	4,054.23	202,755.53	69,211.95	113,800.68	38,846.62
หมู่ที่ 11 แม่แพใหญ่	170,400.00	32,948.00	17,606.67	23,298.27	244,252.93	57,426.24	131,499.33	30,916.77
หมู่ที่ 12 อุมโละเหนือกอบิดี	158,170.45	31,784.09	3,681.82	23,436.36	217,072.73	54,891.95	130,025.00	32,879.89

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงานโครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในพื้นที่ คือ พื้นที่เตรียมการประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติแม่เงา เนื้อที่ 199,228 ไร่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

- 1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 230,513 ไร่
- 2) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 4,953 ไร่
- 3) เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) เนื้อที่ 27 ไร่

3.1.2 **ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ** (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

- 1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A เนื้อที่ 188,979 ไร่
- 2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1B เนื้อที่ 23,775 ไร่
- 3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 เนื้อที่ 12,398 ไร่
- 4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เนื้อที่ 9,560 ไร่
- 5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 เนื้อที่ 760 ไร่
- 6) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 760 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่ตำบลแม่สวด มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2536-2565) 1,204.6 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลแม่สวด มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดิน ดังนี้

แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ น้ำแม่ฮ่อง น้ำเงา แม่น้ำยม แม่น้ำลิด ห้วยกรุกกรุกโกร ห้วยกองอุม ห้วยกอกาโกร ห้วยเขียด ห้วยจะเลิง ห้วยปาน้อยเด ห้วยผากาน ห้วยแพรโกร ห้วยม่วง ห้วยมะกอก ห้วยแม่โขง ห้วยแม่คะ ห้วยแม่คะตวน ห้วยแม่บาง ห้วยแม่ปะ ห้วยแม่ปะน้อย ห้วยแม่ละเกาะ ห้วยแม่ละมู ห้วยแม่ลาคี ห้วยแม่ลาด ห้วยแม่เลอะละโกร ห้วยแม่เลอะน้อย ห้วยแม่สวด ห้วยแม่หลุย ห้วยแม่ฮะ ห้วยแม่ฮะโกร ห้วยสะเตโกร ห้วยอุกอโกร และห้วยโโลโกร

จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลแม่สวด มีจำนวนบ่อบาดาลราชการ จำนวน 5 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชน จำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 7 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 2 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ตอน มี 7 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน AC-mw,col-sIA ดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 48 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Cm-lsA ชุดดินเชิงใหม่ มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วน ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 297 ไร่ หรือร้อยละ 0.13 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Kp-gm-silA/b ดินกำแพงเพชรที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคัสนา มีเนื้อที่ 373 ไร่ หรือร้อยละ 0.16 ของเนื้อที่ตำบล

4) หน่วยแผนที่ดิน Mr-slB ชุดดินแมร์ม มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 261 ไร่ หรือร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล

5) หน่วยแผนที่ดิน Ws-clB ชุดดินวังสะพุง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 29 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล

6) หน่วยแผนที่ดิน Ws-clC ชุดดินวังสะพุง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 5-12 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 842 ไร่ หรือร้อยละ 0.36 ของเนื้อที่ตำบล

7) หน่วยแผนที่ดิน Ws-vd,mw-clA ดินวังสะพุงที่เป็นดินลึกลงมากและมีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 83 ไร่ หรือร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 2 หน่วยแผนที่ ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ SC พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน มีเนื้อที่ 233,302 ไร่ หรือร้อยละ 98.76 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ W พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 997 ไร่ หรือร้อยละ 0.42 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินต้น มีเนื้อที่ 261 ไร่ หรือร้อยละ 0.11 ของเนื้อที่ตำบล คือ ชุดดินแมร์ิม (Mr)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
AC-mw,col-slA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ปานกลาง	10-20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	48	0.02
Cm-lsA	0-2	>150	ดี	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.5	6.0-7.0	<2	-	297	0.13
Kp-gm-silA/b	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ปานกลาง	<10	35-75	5.5-6.5	6.0-7.0	<2	-	373	0.16
Mr-slB	2-5	25-50	ดี	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.5	<2	-	261	0.11
Ws-clB	2-5	50-100	ดี	ปานกลาง	10-20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	29	0.01
Ws-clC	5-12	50-100	ดี	ปานกลาง	10-20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	842	0.36
Ws-ud,mw-clA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ปานกลาง	10-20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	83	0.03
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	233,302	98.76
W	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	997	0.42
รวมทั้งหมด											236,232	100.00

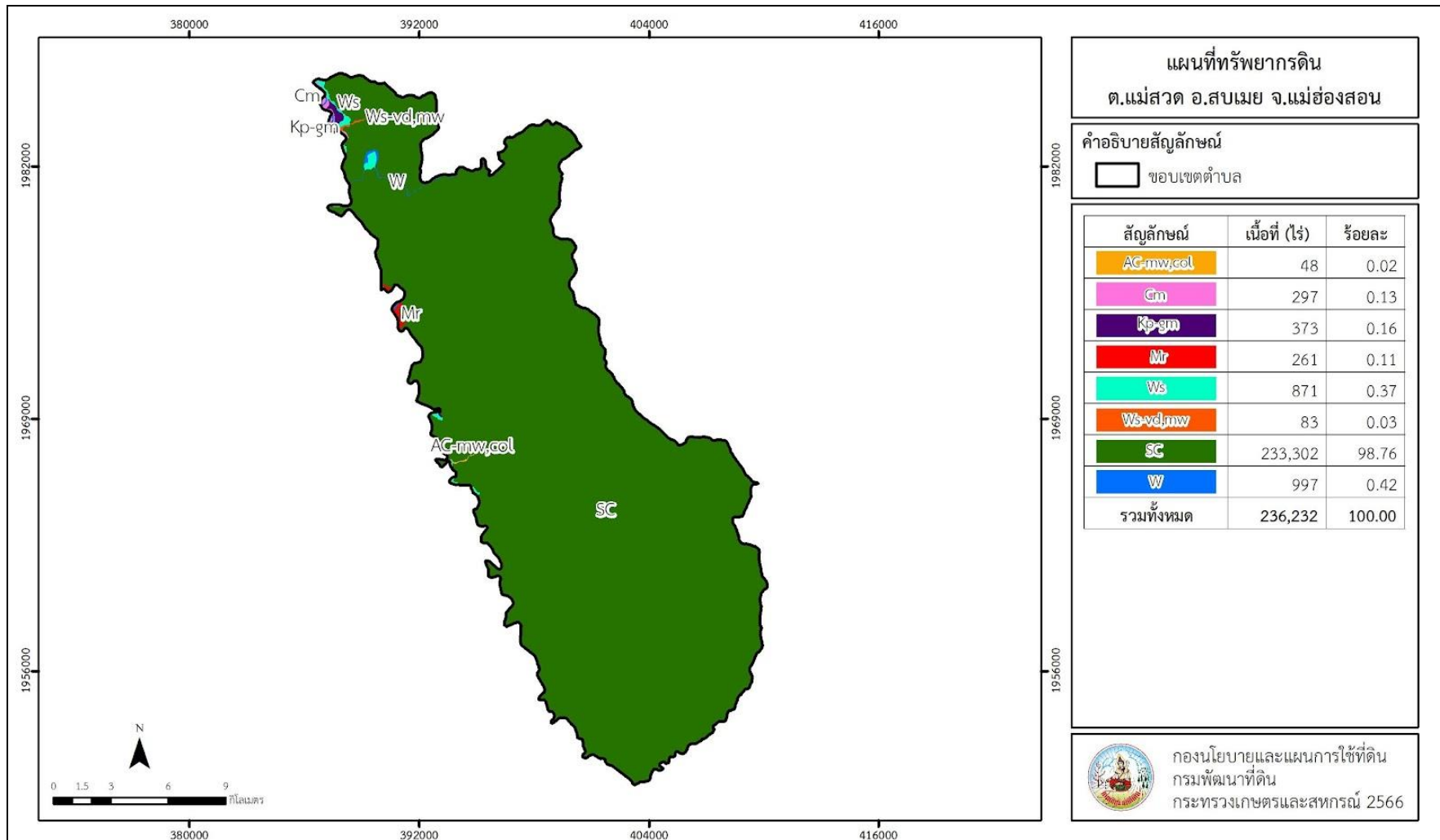
หมายเหตุ: 1.* หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

2. เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา : กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน(Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2566 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลแม่สวด คือ

- 1) ปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ
- 2) ราคาผลผลิตตกต่ำ
- 3) ปัญหาการถือครองที่ดิน ไม่มีเอกสารสิทธิ์
- 4) ดินเสื่อมคุณภาพขาดความอุดมสมบูรณ์
- 5) ปัญหาหมอกควัน การเผาในพื้นที่เกษตรกรรม
- 6) สภาพพื้นที่ที่ไม่มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืช

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลแม่สวด มีความต้องการ 6 ประการ คือ

- 1) ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มรายได้
- 2) แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่เพียงพอ
- 3) ปรับพื้นที่ให้มีความเหมาะสมต่อทำการเกษตร
- 4) ปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้เป็นพืชเศรษฐกิจ
- 5) ซ่อมแซมปรับปรุงแหล่งน้ำเดิม
- 6) ลดพื้นที่การเผา

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 3 ประการ คือ

- 1.1) การใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับศักยภาพ
- 1.2) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 1.3) นโยบายภาครัฐ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 6 ประการ คือ

- 2.1) ใช้พื้นที่ปลูกพืชอย่างต่อเนื่อง ขาดการจัดการดินที่เหมาะสม
- 2.2) ใช้ประโยชน์พื้นที่ลาดชัน โดยขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 2.3) แหล่งน้ำทางการเกษตรไม่เพียงพอกับความต้องการ
- 2.4) พื้นที่นอกเขตป่าไม่มีจำกัด ทำให้มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย

พื้นที่

- 2.5) ขาดการวางแผนสำหรับการปลูกพืช / การค้าเสรี ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ
- 2.6) มีการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และพื้นที่เกษตรเพื่อง่ายต่อการจัดการ

3) สถานะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

- 3.1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ / การชะล้างพังทลายของดิน
- 3.2) ปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ
- 3.3) ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน
- 3.4) ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ
- 3.5) ปัญหาหมอกควัน การเผาในพื้นที่เกษตรกรรม

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 3 ประการ คือ

- 4.1 แหล่งน้ำที่มีอยู่ต้นเหิน
- 4.2 รายได้เกษตรกรลดลง เกิดภาระหนี้สินทางการเกษตร คุณภาพชีวิตแย่
- 4.3 เกิดมลพิษทางอากาศ มีผลกับสุขภาพของประชาชน

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

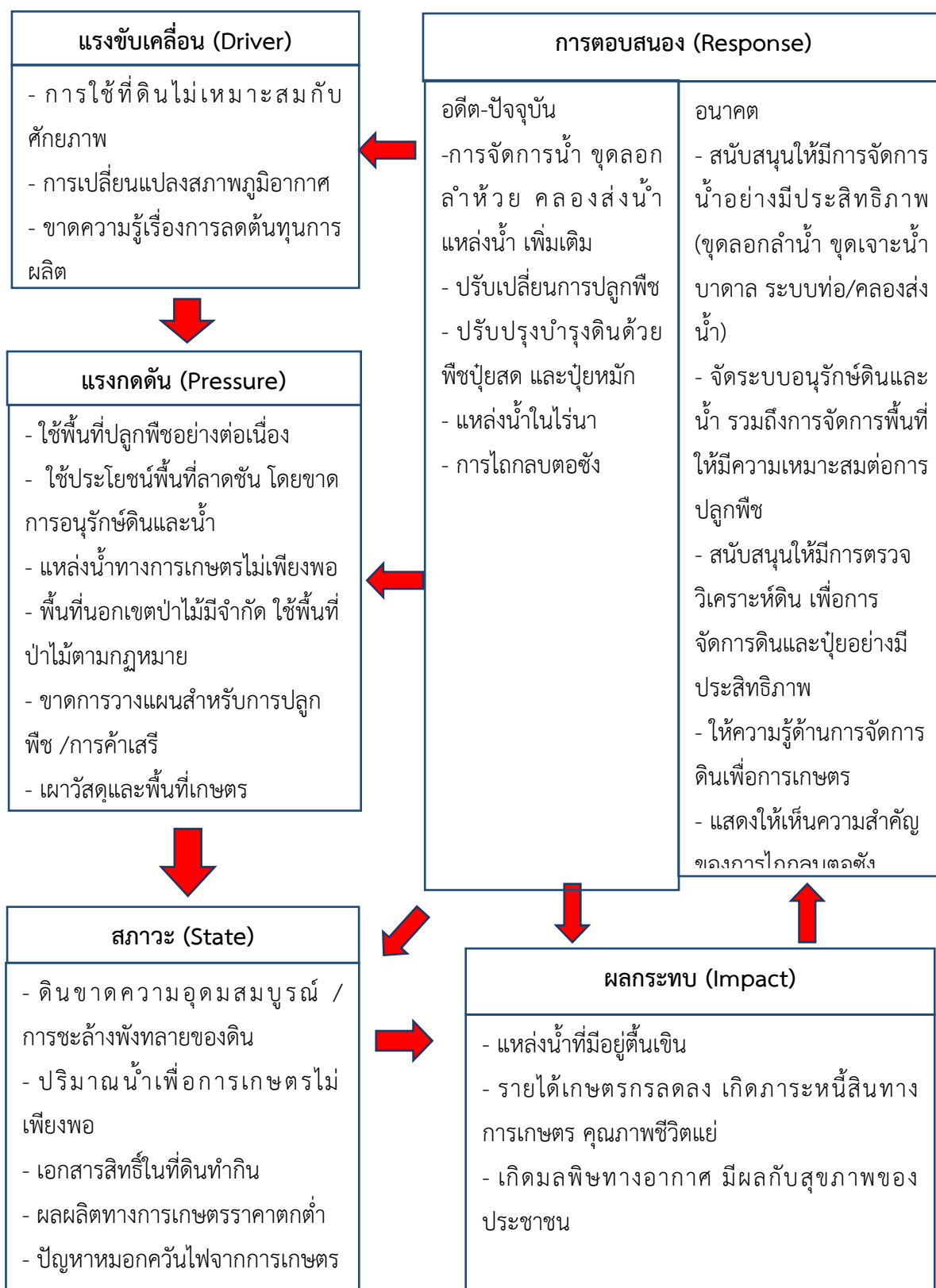
อดีต-ปัจจุบัน

- การจัดการน้ำ ขุดลอกลำห้วย คลองส่งน้ำ แหล่งน้ำ เพิ่มเติม
- ปรับเปลี่ยนการปลูกพืช
- ปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด และปุ๋ยหมัก
- แหล่งน้ำในไร่นา
- การไถกลบตอซัง

อนาคต

- (1) สนับสนุนให้มีการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ (ขุดลอกลำน้ำ ขุดเจาะน้ำบาดาล ระบบท่อ/คลองส่งน้ำ)
- (2) จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงการจัดการพื้นที่ให้มีความเหมาะสมต่อการปลูกพืช
- (3) สนับสนุนให้มีการตรวจวิเคราะห์ดิน เพื่อการจัดการดินและปุ๋ยอย่างมีประสิทธิภาพ
- (4) ให้ความรู้ด้านการจัดการดินเพื่อการเกษตร
- (5) แสดงให้เห็นความสำคัญของการไถกลบตอซัง

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

พื้นที่ทำนาในช่วงต้นเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม หลังการเก็บเกี่ยวจะปลูกถั่วลิสง บางพื้นที่หลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว จะปลูกกระเทียมหรือพืชผัก ในช่วงเดือน มกราคม-เมษายน ข้าวโพด (ฤดูฝน) ในช่วงเดือนมิถุนายน - ตุลาคม ทำการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (แล้ง) ในช่วงเดือนมกราคม - พฤษภาคม ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ฝน) ช่วงเดือนมิถุนายน-ตุลาคม ปลูกข้าวไร่ช่วงเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม และปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ ลำไย มะม่วง (รูปที่ 4-2)

เดือน ระบบเกษตร	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
	นาข้าว	กระเทียม						ข้าวนาปี				
พืชไร่	ถั่วเหลือง						ข้าวโพด					
	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์					ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์						
						ข้าวไร่						
ไม้ผลและ ไม้ยืนต้น	ลำไย, มะม่วง											

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้น ๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ หรือการปลูกพืชต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกทรง การจัดการระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และ คำธณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1 : ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือ กิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N : มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือ ปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดินดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
AC-mw,col-sIA	S2o	S2o
Cm-lsA	S3o	S2n
Kp-gm-silA/b	S2on	S3o
Mr-slB	S3o	S3r
Ws-clB	S3o	S2r
Ws-clC	S3ewo	S2er
Ws-vd,mw-clA	S2o	S2o
SC	N	N

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูงไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายในปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลหัตถยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอเสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ เขตป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ มีเนื้อที่ 231,517 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 98.00 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตป่าไม้สมบูรณ์ (สัญลักษณ์ 1100) มีเนื้อที่ 160,039 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 67.75 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่อยู่ภายในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้สมบูรณ์

2) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 20,112 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 8.51 ของเนื้อที่ตำบล แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้ที่มีลักษณะเสื่อมโทรม ซึ่งหากปล่อยให้ตามธรรมชาติไม่มีการเข้าไปรบกวนอาจฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าสมบูรณ์ได้ดั้งเดิม

3) เขตพื้นที่พุ่มธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 51,366 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 21.74 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 5 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมขั้นดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตประมง และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 516 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.22 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมชั้นดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) ซึ่งเขตที่พบในตำบลคือเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืช ด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 76 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 66 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพด ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวไร่

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 5 ไร่ ปัจจุบันปลูกพืชผักไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูก ได้แก่ ผักสวนครัว

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรม ที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่าง ๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 199 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.08 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 35 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 7 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.00 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น

(4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 51 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวไร่ ข้าวไร่ ถั่วเหลือง ข้าวโพด

(5) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2350) มีเนื้อที่ 69 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูก ได้แก่ กะหล่ำปลี ผักกาดขาว กวางตุ้ง

3) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.00 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ทำกิจกรรมด้านการประมง ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,756 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.74 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย

เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,756 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.74 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 392 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.17 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 368 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.16 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 24 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 1,939 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.82 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น เหมืองแร่ ที่ทิ้งขยะ หาดทราย ไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 112 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

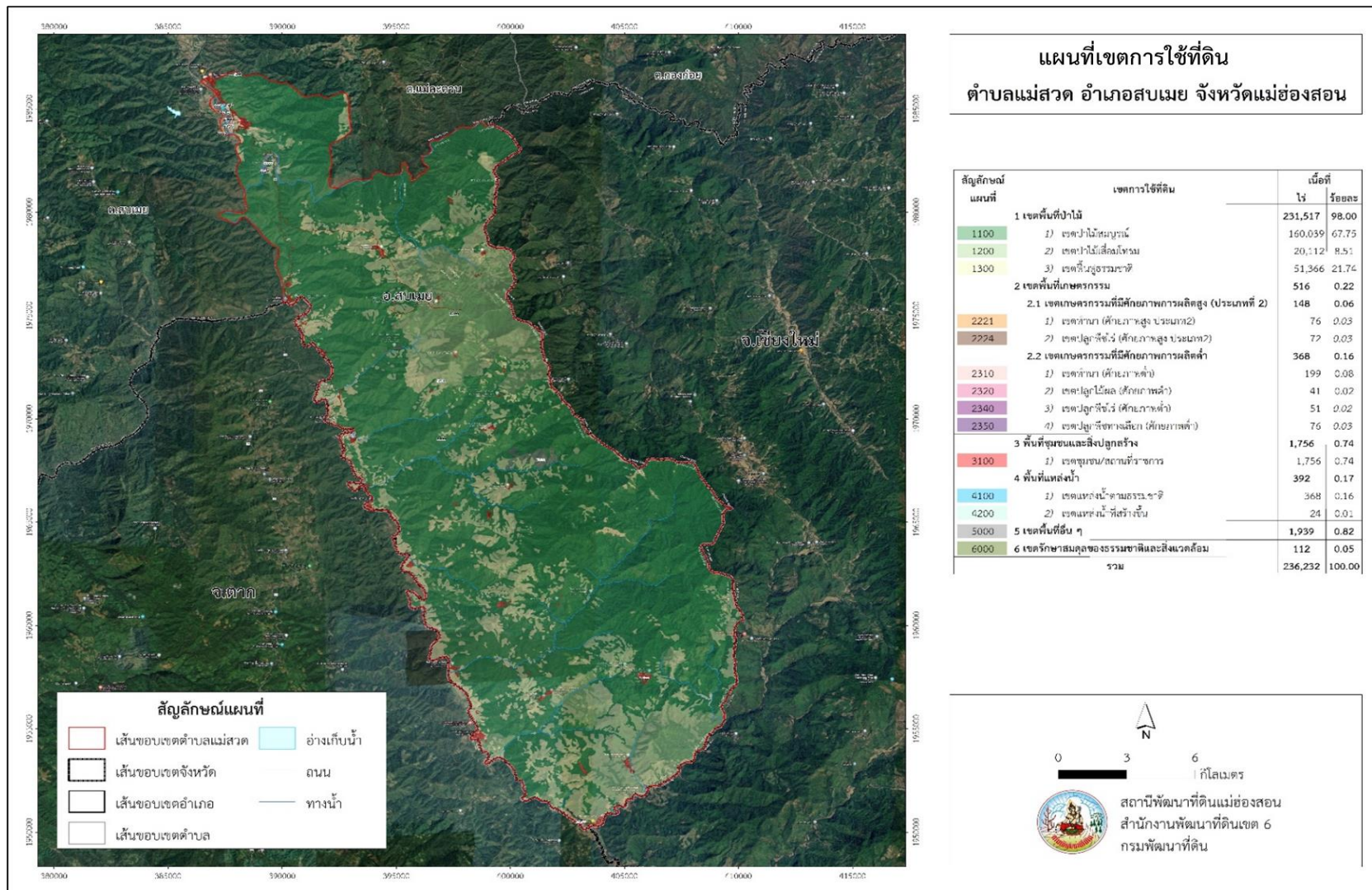
ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สัญลักษณ์ แผนที่	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	1 เขตพื้นที่ป่าไม้	231,517	98.00
1100	1.1 เขตป่าไม้สมบูรณ์	160,039	67.75
1200	1.2 เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	20,112	8.51
1300	1.3 เขตฟื้นฟูธรรมชาติ	51,366	21.74
	2 เขตพื้นที่เกษตรกรรม	516	0.22
	2.1 ษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	148	0.06
2221	1) เขตทำนา	76	0.03
2224	2) เขตปลูกพืชไร่	66	0.03
2225	3) เขตปลูกพืชทางเลือก	5	0.00
	2.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	360	0.15
2310	1) เขตทำนา	199	0.08
2320	2) เขตปลูกไม้ผล	35	0.01
2330	3) เขตปลูกไม้ยืนต้น	7	0.00
2340	4) เขตปลูกพืชไร่	51	0.02
2350	5) เขตปลูกพืชทางเลือก	69	0.03
2400	2.3 เขตประมง	8	0.00
	3 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,756	0.74
3100	เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,756	0.74
	4 พื้นที่แหล่งน้ำ	392	0.17
4100	4.1 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	368	0.16
4200	4.2 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	24	0.01
5000	5 เขตพื้นที่อื่น ๆ	1,939	0.82
6000	6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	112	0.05
	รวม	236,232	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567 ถึง 2571

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวดไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหง เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินแม่ฮ่องสอน นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (2) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย /PGS
- (3) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (4) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (5) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
- (6) การจัดหาปุ๋ยอินโดไมด์
- (7) การส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกร

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

3) การพัฒนาแหล่งน้ำ มีแผนงาน/โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม.

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

1) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

(3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

2) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินงานจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2566 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ และเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน ดังนั้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์ความต้องการเบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาในภาพรวมของตำบล สรุปได้ว่า มีปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำและ (3)ดินเสื่อมคุณภาพขาดความอุดมสมบูรณ์ โดยมีปัญหารองลงมา คือ ปัญหาการไร้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ราคาผลผลิตที่ตกต่ำ และปัญหาหมอกควัน การเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในประเด็นปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะหมายรวมถึง (1) การชะล้างพังทลายของดิน (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และ (3) ดินตื้น จากการวิเคราะห์ความลาดชันของพื้นที่ พบว่า ระดับความลาดชันมากกว่า 20% มีพื้นที่มากถึง 59,66 ไร่ หรือร้อยละ 25.25 ของเนื้อที่ตำบล รองลงมา ระดับความลาดชันระหว่าง 12-20% มีพื้นที่ 10,406 ไร่ หรือร้อยละ 4.41 และ ระดับความลาดชันระหว่าง 0-2% มีพื้นที่ 97,896 ไร่ หรือร้อยละ 41.44 ตามลำดับ การที่สภาพภูมิประเทศมีความลาดชันสูงย่อมเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินได้ง่ายและรุนแรง ผลกระทบที่ตามมาคือ หน้าดินที่ถูกชะล้างไหลลงมาสู่เบื้องล่างไปทับถมตามลำน้ำตามธรรมชาติ เหมือน ฝาย และอ่างเก็บน้ำจมนั้นขึ้น ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตามศักยภาพที่ควรจะเป็น จึงเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำทั้งน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนี้ การใช้ที่ดินอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานย่อมส่งผลให้สมบัติของดินมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกายภาพและเคมีของดิน ส่งผลให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ลดลง หากไม่ได้รับการปรับปรุงฟื้นฟูจะเกิดความเสื่อมโทรมของดินได้ในไม่ช้า โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ดินตื้น หากไม่มีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำอย่างเหมาะสม จะส่งผลต่อระบบนิเวศและเสี่ยงต่อการไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนทำการเกษตรเป็นอย่างสูง

สำหรับประเด็นปัญหาการขาดแคลนน้ำ มีข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาโดยดำเนินการ 6 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำ ฝายกั้นน้ำ และลำน้ำ (2) สร้างอ่างเก็บน้ำหรือฝายกั้นน้ำ เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม (3) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำไปสู่พื้นที่การเกษตร (4) ขุดเจาะบ่อบาดาล (5) ก่อสร้างระบบประปาภูเขาโดยส่งน้ำด้วยท่อ P.E. และ (6) ฟื้นฟูระบบนิเวศป่าต้นน้ำ ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบัน สรุปได้ว่า “ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง แล้วจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งตำบลได้โดยสิ้นเชิง”

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำจะต้องดำเนินการทั้งตำบล ควบคู่ไปกับปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ด้วยการจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ” โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ **1. ส่วนของต้นน้ำ** อันเป็นพื้นที่ป่าไม้ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีความลาดชันเชิงชัน ความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ มีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด การจัดการพื้นที่ต้องปลูกป่าเสริม สร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อรักษาน้ำให้อยู่ในพื้นที่ โดยจัดทำประปาภูเขา และก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดการชะล้างพังทลาย การสูญเสียดิน และชะลอการไหลของน้ำ **2. ส่วนของกลางน้ำ** สภาพพื้นที่ประกอบด้วยลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา ความลาดชัน 5 – 35 เปอร์เซ็นต์ พื้นที่บางส่วนมีระดับความสูญเสียดินในระดับปานกลางถึงระดับรุนแรง การจัดการพื้นที่ควรมีมาตรการก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดรูปที่ดิน วางผังน้ำทั้งระบบ และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และ **3. ส่วนของปลายน้ำ** สภาพพื้นที่เป็นที่ราบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ความลาดชัน น้อยกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ มีพื้นที่ส่วนน้อยที่มีความเสี่ยงในการสูญเสียดินจาก

การชะล้างพังทลายของดิน การจัดการพื้นที่ควรพัฒนาที่ดินและระบบน้ำ ได้แก่ การขุดลอกคลอง ก่อสร้างสระน้ำ ฝายกั้นน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำหรือผนังป้องกันน้ำท่วม การขุดบ่อบาดาล การปรับปรุงที่ดินเพื่อปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 1,651 ไร่	1.การปรับปรุงบำรุงดิน	8,810,400
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	130,000
	1.2 ผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	1,485,000
	1.3 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	25,000
	1.4 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	147,000
	1.5 การทำปุ๋ยหมัก	5,613,400
	1.6 ธรณรงค์โลกlobalต่อซัง	1,410,000
2. การบริหารจัดการน้ำ		206,000
	2.1 บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	206,000
2. เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 169 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	543,000
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	6,500
	1.2 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	25,000
	1.3 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	24,500
1.4 การทำปุ๋ยหมัก	340,000	

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
	1.5 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	144,500
	1.6 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	2,500
	2. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	240,000
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	240,000
	3. การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	480,000
	3.1 โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยการเกษตร	480,000
3. เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 39 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	212,650
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	6,500
	1.2 การทำปุ๋ยหมัก	132,600
	1.3 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	3,300
	1.5 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	68,000
	1.6 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	2,250
	2. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	60,000
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	60,000

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
4. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 12,408 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	4,704,000
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	6,500
	1.2 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	1,275,000
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	22,500
	1.4 การทำปุ๋ยหมัก	3,400,000
	2. การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	39,680,000
	2.1 โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยการเกษตร	39,680,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	4,800,000
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	4,800,000
	รวมเขตเกษตรกรรม	14,269,750
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	206,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	5,100,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	40,160,000
	4. การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	
	รวมแผนงาน/โครงการ	59,735,750

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตพื้นที่เกษตรกรรม	
1.1 เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 1,651 ไร่	1. สนับสนุนเรื่อง ฝ่ายน้ำล้น การขุดลอกแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำและระบายน้ำ การสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร และถนนเข้าแปลงนาข้าว (กรมชลประทาน) 2. การอบรมให้ความรู้เรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการป้องกัน กำจัดโรคแมลงของข้าว การป้องกันราคาข้าว และการซื้อเมล็ดพันธุ์ราคาต่ำกว่าท้องตลาด (กรมการข้าว)
1.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 169 ไร่	1. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำเกษตรแบบผสมผสาน (กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. สนับสนุนการขุดเจาะบ่อบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
1.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 39 ไร่	1. การส่งเสริมและอบรมให้ความรู้เรื่องการปลูกป่า (กรมป่าไม้)
1.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 12,408 ไร่	1. การอบรมให้ความรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตข้าวโพด มันสำปะหลัง และถั่วลิสง (กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. สนับสนุนการขุดลอกแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำและฝายน้ำล้น การทำอ่างเก็บน้ำและฝาย (กรมชลประทาน)
2. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 1,085 ไร่	1. สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทาน กรมป่าไม้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น)

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ โครงการนำร่องตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
1. การปรับปรุงบำรุงดิน															
เขตทำนา/ไม้ผล / ไม้ยืนต้น / พืชไร่	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ผลิตน้ำหมักชีวภาพจากสารเร่ง พด.	ลิตร	2,300	2,300	2,300	2,300	2,300	11,500	29,900	29,900	29,900	29,900	29,900	149,500	พด.
เขตทำนา/ไม้ผล / พืชไร่/ เลี้ยงสัตว์	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	10	10	10	10	10	50	297,500	297,500	297,500	297,500	297,500	1,487,500	พด.
เขตทำนา/ไม้ผล / พืชไร่/ เลี้ยงสัตว์	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	10,000	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	150,000	พด.
เขตทำนา/ไม้ผล / ไม้ยืนต้น / พืชไร่	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	6	6	6	6	6	30	29,400	29,400	29,400	29,400	29,400	147,000	พด.
เขตพื้นที่เกษตรกรรม	1.5 การทำปุ๋ยหมักสูตรกรมพัฒนาที่ดิน	ตัน	558	558	558	558	558	2,790	1,897,200	1,897,200	1,897,200	1,897,200	1,897,200	9,486,000	พด.
เขตปลูกไม้ผล / ไม้ยืนต้น / พืชไร่	1.6 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	ตัน	167	167	167	167	167	835	283,900	283,900	283,900	283,900	283,900	1,419,500	พด.
เขตปลูกไม้ผล / ไม้ยืนต้น / พืชไร่	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	300	300	300	300	300	1,500	4,500	4,500	4,500	4,500	4,500	22,500	พด.
เขตทำนา	1.8 การรณรงค์เฝ้าติดตาม	ไร่	350	350	350	300	308	1,658	297,500	297,500	297,500	255,000	261,800	1,409,300	พด.

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่สวด อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
2. การบริหารจัดการน้ำ															
เขตทำนา/ไม้ผล / พืชไร่/ เลี้ยงสัตว์	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	2	2	2	2	2	10	41,200	41,200	41,200	41,200	41,200	206,000	พด.
3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน															
เขตปลูกไม้ผล / ไม้ยืนต้น / พืชไร่	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	850,000	850,000	850,000	850,000	850,000	4,250,000	1,020,000	1,020,000	1,020,000	1,020,000	1,020,000	5,100,000	พด.
4. การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ															
เขตปลูก พืชไร่	4.1 โครงการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงภัยการเกษตร	ไร่	2,500	2,500	2,500	2,500	2,540	12,550	8,000,000	8,000,000	8,000,000	8,000,000	8,128,000	40,128,000	พด.
5. การพัฒนาพื้นที่เพื่อการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map															
เขตทำนา/ ไม้ผล	5.1 การพัฒนาพื้นที่เพื่อการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map														

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2556. **แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, กรุงเทพฯ.
- _____. 2566. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม 2565)**. แหล่งที่มา: <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>, 1 พฤษภาคม 2566.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565**. แหล่งที่มา :<https://ebmn.cdd.go.th/>. 1 มิถุนายน 2566.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. **ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565**. แหล่งที่มา : <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. **จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566)**. แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 15 พฤษภาคม 2566.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. **ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565)**. กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2566. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล)**. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. **แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล)**. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิก. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดินสำหรับพืชเศรษฐกิจ**. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สวด. 2566. **วิสัยทัศน์และพันธกิจ**. แหล่งที่มา: <https://maesud.go.th/content/vision.>, 15 สิงหาคม 2566.

**สถานีพัฒนาที่ดิน
แม่ฮ่องสอน
104 หมู่ 3 ตำบลปางหมู
อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
58000**